

**МАТЕРІАЛИ НАУКОВИХ ЧИТАНЬ, ПРИСВЯЧЕНИХ 90-РІЧЧЮ
З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА,
ЗАСЛУЖЕНОГО ПРАЦІВНИКА НАРОДНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ,
АКАДЕМІКА МІЖНАРОДНОЇ СЛОВ'ЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НАУК
ІВАНА МИХАЙЛОВИЧА ГРАНЧАКА (1927-2000)
(СПОГАДИ, СТАТТІ, МАТЕРІАЛИ)**

**ВСТУПНЕ СЛОВО ПРОРЕКТОРА УЖНУ З НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ
ТА МІЖНАРОДНИХ ЗВ'ЯЗКІВ, ДОКТОРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА
М. О. ЛЕНДЬБЕЛ**

Іван Михайлович Гранчак – це одна з тих особистостей, з якими асоціюється Ужгородський національний (донедавна – державний) університет. Якщо ж висловитися більш влучно – він сам був університетом. Відомий слов'янознавець, фахівець із новітньої історії, професор І. Гранчак навіть у студентів інших закладів вищої освіти України та колишнього Радянського Союзу асоціювався з авторством підручників з історії південних та західних слов'ян, історії Угорщини. А на початку 1990-х рр. саме під його керівництвом побачили світ «Нариси історії Закарпаття», які – попри певну об'єктивну обмеженість – вперше відкрили для громадськості заборонені раніше теми.

Професор І. Гранчак був непересічним лектором, який умів виділити для студентів окремі визначальні для розуміння тенденцій історичної епохи нюанси, подекуди заховані в пустослів'ї радянської історичної літератури. Вимогливий організатор освіти і науки, І. Гранчак також славився вмінням добирати актуальні теми для своїх аспірантів і студентів. Можливо, саме тому його так поважають представники «гранчаківської школи дослідників соціально-економічних і політичних процесів у центральноєвропейському регіоні». Основне ж полягає в тому, що професор І. Гранчак був живою особистістю, про яку будемо завжди згадувати з приємністю та інтересом.

Бажаю всім учасникам наукових читань, присвячених 90-річчю з дня народження видатного вченого і педагога Івана Михайловича Гранчака, плідної роботи, відкриття нових сторін його життя та наукової діяльності.

УДК 929 (477.87) «1927/2000» Гранчак

**ПАТРІАРХ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ІСТОРИОГРАФІЇ:
ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТА ПРОФЕСОРА ІВАНА ГРАНЧАКА**

Мандрик І. О., Олашин М. В. (Ужгород)

У статті розкриваються основні віхи життєвого шляху професора Івана Гранчака. Показано його внесок у дослідження окремих питань новітньої історії Чехословаччини та Угорщини, а також історії Закарпаття та Ужгородського університету. Розкрито роль І. Гранчака у становленні міжнародної співпраці УжНУ (УжДУ) з багатьма закладами вищої освіти, зокрема зарубіжними.

Ключові слова: Іван Гранчак, Ужгородський університет, новітня історія Чехословаччини та Угорщини, історія Закарпаття, міжнародне співробітництво.

Постановка проблеми. Науковій і педагогічній громадськості України та сусідніх держав добре відоме ім'я доктора історичних наук, професора Івана Михайловича Гранчака (1927-2000). Протягом півстоліття він перебував у центрі науково-культурного і громадсько-політичного життя Закарпаття, проявив себе як талановитий науковець, чудовий педагог, адміністратор навчально-вихов-

ного життя у вищі тощо. З плином часу стає зрозумілим, яке місце посідає він у вітчизняній (і не тільки) історіографії.

Аналіз останніх публікацій. У цій статті спробуємо коротко проаналізувати життєвих шлях І. Гранчака, охарактеризувати основні його здобутки у науково-педагогічній роботі. Ці проблеми вже досліджували окремі науковці. Так, зокрема, до

70-річчя Івана Михайловича вийшли два збірники статей [27, с. 31-50, 58-65; 44], де детально проаналізовано здобутки ювіляра, а також вміщено бібліографію публікацій. Відомості про І. Гранчака, крім того, містять енциклопедичні видання «Радянська енциклопедія історії України» [45], «Українські історики ХХ століття» [3], «Енциклопедія Сучасної України» [4], «Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття» [28]. До ювілеїв історика розлогі дослідження були опубліковані в періодичній пресі [1; 2; 35-37]. Після його смерті побачила світ низка некрологів [23; 31; 43]. Отже, перед нами постає завдання узагальнити зроблене попередниками.

Виклад основного матеріалу. Іван Михайлович Гранчак народився 7 жовтня 1927 р. в селі Нове Давидково (тепер Мукачівського району Закарпатської області) в родині Марії та Івана Гранчаків. Бог дарував їм 11 дітей, але вижили тільки п'ятеро. Іван закінчив 7 класів місцевої школи, потім міську школу в Мукачеві. Далі був шкільний відділ Мукачівського педагогічного училища, історичний факультет Ужгородського державного (тепер національний) університету та аспірантура Інституту історії АН УРСР. І. Гранчак захистив кандидатську (1955) і докторську (1967) дисертації, дістав вчені звання доцента (1960) і професора (1969). Пізніше відомий історик став заслуженим працівником народної освіти України (1991) та академіком Міжнародної Слов'янської академії наук (1998) [41, с. 62-63]. Це дуже коротко. Але щоб цього досягти, потрібно було невпинно й сумлінно працювати все життя. І він трудився, не покладаючи рук.

І. Гранчак був відомим педагогом і методистом. Він не уявляв свого життя без роботи зі студентами, викладав курси «Історія середніх віків», «Історія південних і західних слов'ян», «Історіографія нової та новітньої історії», а також окремі спецкурси: «Гуситські війни», «Утворення слов'янських держав (VII-X ст.)», «Зарубіжні слов'янські країни в добу Відродження», «Суспільна думка в країнах Європи у XVI-XVII століттях», «Нова і новітня історія Угорщини» та деякі інші [44, с. 5]. І. Гранчак був дуже добрим лектором; досконало знав фактичних матеріал, який викладав логічно і послідовно, у доступній для студентів формі. Умів перенести аудиторію в ті часи, про які йшла мова на занятті, зробити студентів учасниками описуваних подій. Кожна зустріч із вихованцями була добре продумана, тому всім було цікаво від початку й до кінця заняття. Викладачем він був вимогливим, але завжди приходив на допомогу тим, хто її потребував, умів вселити надію, змусити повірити у свої сили.

Іван Михайлович був педагогом дуже високого рівня. Саме тому його запрошували читати лекції студентам низки вишів (Пряшів, Дебрецен, Ніредьгаза, Москва, Санкт-Петербург тощо) [44, с. 34-37]. Цим самим І. Гранчак спричинився до

розвитку і зміцнення міжнародних зв'язків історичного факультету та університету в цілому. А ще підкреслимо, що наш вчитель був співавтором підручника для вишів «Історія південних і західних слов'ян» [33; 34]. Це, з одного боку, свідчило про високий авторитет І. Гранчака-педагога, а з іншого, підносило авторитет Ужгородського університету.

Старший колега свій великий педагогічний досвід узагальнив не тільки в підручниках, але й у навчально-методичних публікаціях. Серед них назвемо такі: «Методичні поради по вивченню спецкурсів з наскрізною програмою спеціалізації для студентів III-IV курсів денного навчання історичного факультету» [39], «Методичний комплекс забезпечення курсу «Історія України» для студентів денної та заочної форм навчання» [18; 19]. Крім того, на численних конференціях він ділився досвідом читання курсів (передусім, з історії південних і західних слов'ян [12; 21; 22]). І. Гранчак писав про вивчення минулого окремих країн професорсько-викладацьким складом кафедри загальної історії Ужгородського університету, яку він очолював [8; 9; 11].

Багатогранною є наукова спадщина вченого (понад 500 позицій) [44, с. 109-163]. Так, будучи аспірантом, І. Гранчак під керівництвом професора Ф. П. Шевченка працював над темою «Боротьба трудящих Чехословаччини проти капіталістичного гніту в період світової економічної кризи 1929-1933 рр.». Вчений чимало часу провів у найбільших архіво- і книгосховищах колишнього СРСР. Вчасно написав дисертацію і 19 листопада 1955 р. успішно її захистив в Інституті історії АН УРСР [6]. Згодом він у співавторстві опублікував монографію «Чехословаччина в соціалістическом содружестве» [14].

Загальновідомо, що людина, яка здолала одну вершину, прагне підкорити й наступні. Так вчинив і Іван Михайлович. Захистивши кандидатську дисертацію, він розмірковував про перспективу своїх наукових пошуків. Спочатку продовжував досліджувати історію Чехословаччини, але потім зрозумів, що вивчення чеського радикального руху другої половини XIX ст. не дасть бажаних наслідків. Звернутися до вивчення історії Угорщини йому запропонував земляк, випускник істфаку УжДУ, старший науковий співробітник Інституту слов'янознавства і балканістики АН СРСР А. І. Пушкаш [44, с. 18]. Цю ідею підтримали інші колеги – І. І. Поп, Ф. П. Шевченко, В. А. Жебокрицький та І. М. Мельникова.

Вчений щорічно виїжджав для роботи в архівах та бібліотеках Москви і Ленінграда (тепер Санкт-Петербург), а також до Будапешта. Як потім згадував Іван Михайлович, він не брав творчої відпустки, щоб не дратувати задрісників [44, с. 18]. Через шість років дисертація була готова, її обсяг становив 1300 сторінок. Вона пройшла обговорення на кафедрі, після чого її було рекомендовано до

захисту. Блискучий захист дисертації відбувся 27 листопада 1967 р. на засіданні вченої ради Київського державного університету ім. Т. Шевченка [13]. Іван Михайлович став наймолодшим доктором історичних наук в Україні.

Додамо, що вчений опублікував чимало праць із проблем гунгарології. Серед найголовніших назвемо такі: «Робітничий рух Угорщини. 1919-1925» [26], «Бела Кун – видаючийся діяч венгерського і міжнародного революційного руху» [5]. Крім того, він був співавтором колективних монографій – «Очерки новой и новейшей истории Венгрии» [42, с. 224-260, 261-281], «История Венгрии» [29, с. 202-245, 246-274], «Українська РСР у радянсько-угорському співробітництві (1945-1970 рр.)» [46, с. 15-42, 206-217, 217-224 та ін.].

Проблеми історії Закарпаття також входили в коло наукових зацікавлень І. Гранчака. Його дослідження торкалися середньовіччя, нового та новітнього часів. Серед праць, написаних одноосібно або у співавторстві, назвемо такі: «Олекса Борканюк – полум'яний борець за визволення трудящих Закарпаття» [17], «Історія міст і сіл Української РСР: Закарпатська область» [30, с. 88-120, 171-179; 32, с. 77-110, 180-188], «Місто над Ужем» [7; 20], «Шляхом до щастя: Нариси історії Закарпаття» [47, с. 30-39, 97-123, 146-161, 244-272], «Робітництва добре ім'я» [25], «Закарпаття в сім'ї народів СРСР» [16], «Нариси історії Закарпаття» [40, т. 1, с. 46-81, 122-130 та ін.; т. 2, с. 53-57, 62-65, 68-74 та ін.; т. 3, с. 4-12, 73-115]. Додамо, що третій том «Нарисів історії Закарпаття» видали колеги і присвятили його пам'яті І. Гранчака (він раптово помер на роботі 13 січня 2000 р.). Взагалі, з історії краю Іван Михайлович написав сотні праць.

Звернемо увагу на той факт, що професор І. Гранчак був літописцем рідної альма-матер. Так, 1995 р. було видано працю «Осередок освіти, науки, культури: Ужгородському державному університету – 50 років» [24], написану у співавторстві з колегами – О. Довганичем, В. Сливкою та В. Туряницею. Більшість матеріалів написав наш наставник.

Іван Михайлович постійно дбав і про підготовку науково-педагогічних кадрів. Під його керівництвом близько двох десятків аспірантів і здобувачів стали кандидатами наук (К. Гурницький, Б. Желіцкі, С. Пруниця, І. Андрусак, І. Мандрик, В. Сегеда, І. Чаварга, Г. Божук, В. Поляк, С. Мітряєва, Е. Чейпеш, З. Коларж, М. Матьовка, А. Біров, І. Вовканич, В. Приходько, І. Гапоненко та інші), чотири – докторами історичних наук (Б. Желіцкі, І. Мандрик, І. Вовканич, М. Матьовка). І. Гранчак володів умінням зацікавити темою, повірити в неї. Вчив працювати систематично, регулярно звітувати керівникові про зроблене. До речі, його аспірантами були не тільки історики, але й філософи та філологи.

Іван Михайлович вписав своє ім'я в історію Ужгородського університету як чудовий організатор

навчально-виховного процесу. Він протягом майже 33 років очолював кафедру загальної історії (1961-1969, 1970-1993), був деканом історичного факультету (1980-1981), проректором УжДУ з навчальної роботи (1981-1985) [41, с. 62]. У 1996-2000 рр. завідував кафедрою історії і суспільних дисциплін Ужгородського державного інституту інформатики, економіки і права [41, с. 62]. Був прикладом самодисциплінованості, самокритичності, відповідальності. До підлеглих, як і до себе, був дуже вимогливим, не терпів ледачих. Завдання доводив реальні, залежно від можливостей того чи іншого колеги. Тому завжди досягав помітних результатів.

І. Гранчаком було розроблено «Комплексний перспективний план соціального розвитку Ужгородського державного університету на 1981-1985 роки» [10], видано «Матеріали комплексної системи управління якістю підготовки спеціалістів» [38]. За весь час роботи на керівних посадах він налагодив співробітництво з колегами зі Львівського, Київського, Харківського, Московського, Ленінградського (тепер Санкт-Петербурзького), Воронежського та Кемеровського університетів. Встановив відносини з колегами із Кошицького університету (Чехословаччина), Дебреценського університету, Ниредьгазького та Сегедського педагогічних інститутів (Угорщина). За сприяння І. Гранчака уклалися двосторонні договори про різні типи співробітництва (проведення наукових конференцій, видання спільних збірників, обмін студентами під час практик тощо).

Переконані в тому, що Іван Михайлович зумів реалізувати себе не тільки завдяки великій працелюбності, настирливості, цілеспрямованості, але й дякуючи дружині Анні Дмитрівні (історик за фахом). Вона не тільки утримувала на своїх тендітних плечах побутове життя, але й закінчила курси друкарок, адже тільки вона могла розібрати почерк чоловіка. Завдяки їй було передруковано тисячі сторінок праць І. Гранчака. В цьому контексті додамо, що подружжя Гранчаків виростило й виховало двох чудових доньок. Старша Ольга (у заміжжі Лемко) стала доктором медичних наук; менша, Маріанна (у заміжжі Кляп), – кандидат педагогічних наук [33]. Зяті, відповідно, – доктори медичних та фізико-математичних наук. Виростили три внуки. Серед них є кандидат медичних наук і кандидат технічних наук. Їхнім успіхам радіє дідусь, хоча й перебуває за межею Вічності.

Тривалу самовіддану і сумлінну працю професора Івана Михайловича Гранчака було помічено і частково відзначено. Він був нагороджений Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1975) та орденом «За заслуги» III ступеня (1997). Як уже згадувалося, йому було присвоєне почесне звання «Заслужений працівник народної освіти України». І. Гранчака також було обрано академіком Міжнародної Слов'янської академії [33]. Заохочення

регіонального гатунку годі й перерахувати. Але найвищою нагородою він вважав педагогічну працю, регулярну зустріч зі студентами. Це було його найвищим земним поклонням.

Висновки. Вже понад 17 років немає з нами нашого вчителя і наставника. Але людська пам'ять

непідвладна часу. Ми пам'ятаємо його як символ таланту, як прекрасний взірець служіння музі Клію, як видатного закарпатця. І наші наукові читання, присвячені 90-річчю від дня народження професора Івана Михайловича Гранчака, є яскравим цьому підтвердженням.

1. Вашкеба І. Півстоліття Іван Гранчак був у центрі науково-культурного і громадсько-політичного життя Закарпаття: [До 85-річчя від дня народження] / І. Вашкеба // Новини Закарпаття. – 2012. – №№ 118-119, 6 жовтня. – С. 23.
2. Вегеш М. М. Іван Михайлович Гранчак: 80-річчя від дня народження вченого-історика (1927-2000) / М. М. Вегеш // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік: Рекомендаційний бібліографічний посібник. – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2006. – С. 374-376.
3. Віднянський С. В. Гранчак Іван Михайлович / С. В. Віднянський // Українські історики ХХ століття: Біобібліографічний довідник. Серія «Українські історики». – Вип. 2. – Ч. 1. – К.-Львів, 2003. – С. 72.
4. Віднянський С. В. Гранчак Іван Михайлович / С. В. Віднянський // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – Т. 6. – С. 374.
5. Гранчак І. М. Бела Кун – видаючийся діяч венгерського і міжнародного революційного руху / І. М. Гранчак, М. Ф. Лебович. – М.: Мысль, 1975. – 165 с.
6. Гранчак І. М. Борьба трудящихся Чехословакии против капиталистического гнета в период мирового экономического кризиса 1929-1933 гг.: Автореф. дисс. ...канд. ист. наук / И. М. Гранчак. – К., 1955. – 17 с.
7. Гранчак І. М. Город над Ужем: Ист. очерк. [Пер. с укр. с доп. и изм.] / И. М. Гранчак, В. В. Палек. – Ужгород: Карпати, 1984. – 208 с.
8. Гранчак. І. М. Изучение истории Венгрии в Ужгородском госуниверситете / И. М. Гранчак // Новая и новейшая история. – 1959. – № 4. – С. 177.
9. Гранчак І. М. Изучение истории славян в Ужгородском госуниверситете / И. М. Гранчак // Краткие сообщения Института славяноведения. – М., 1960. – Т. 33-34. – С. 131-134.
10. Гранчак І. М. Комплексный перспективный план социального развития Ужгородского госуниверситета на 1981-1985 годы / И. М. Гранчак, И. М. Чаварга. – Ужгород, 1981. – 199 с.
11. Гранчак І. М. О научно-исследовательской работе историков Ужгородского университета / И. М. Гранчак // Вопросы истории. – 1965. – № 1. – С. 115-120.
12. Гранчак І. М. О проблемном чтении курса истории южных и западных славян в университетах / И. М. Гранчак // Узловые вопросы советского славяноведения: Тезисы докладов и сообщений IX Всесоюзной научной конференции историков-славистов (21-23 сентября 1982 г.). – Ужгород, 1982. – С. 377-379.
13. Гранчак І. М. Рабочий класс Венгрии и его борьба против белого террора и фашистского режима во второй половине 1919 – 1925 гг.: Автореф. дисс. ...д-ра ист. наук / И. М. Гранчак. – К., 1967. – 87 с.
14. Гранчак І. М. Чехословакия в социалистическом содружестве / И. М. Гранчак, А. Ф. Кизченко. – К.: Вища школа, 1984. – 175 с.
15. Гранчак І. М. До питання методики проведення заліків / І. М. Гранчак // Використання ефективних науково-педагогічних інновацій у підготовці фахівця з вищою освітою в умовах двоступеневої структури інституту: Матеріали доповідей та повідомлень наук.-практ. конференції, 27 березня 1997 р. – Ужгород, 1997. – С. 31-33.
16. Гранчак І. М. Закарпаття в сім'ї народів СРСР: До 40-річчя возз'єднання Закарпаття з УРСР / І. М. Гранчак. Наук. ред. С. В. Віднянський. – К., 1985. – 48 с.
17. Гранчак І. М. Олекса Борканюк – полум'яний борець за визволення трудящих Закарпаття / І. М. Гранчак. – К.: Держполітвидав України, 1956. – 95 с.
18. Гранчак І. М. Методичний комплекс забезпечення курсу «Історія України» для студентів денної та заочної форм навчання. Ч. I: Програма і робоча програма / І. М. Гранчак, В. В. Пальок, П. С. Пеняк. – Ужгород, 1999. – 43 с.
19. Гранчак І. М. Методичний комплекс забезпечення курсу «Історія України» для студентів денної та заочної форм навчання. Ч. II: Тематика і плани семінарських занять, інша методична документація / І. М. Гранчак, В. В. Пальок, П. С. Пеняк. – Ужгород, 1999. – 63 с.
20. Гранчак І. М. Місто над Ужем: Історичний нарис / І. М. Гранчак, В. В. Пальок. – Ужгород: Карпати, 1973. 271 с.
21. Гранчак І. М. Некоторые вопросы преподавания истории культуры южных и западных славян / И. М. Гранчак // Народно-демократические революции и развитие славянских стран по пути социализма: X Всесоюзная научная конференция историков-славистов, 30 января - 1 февраля 1985 г.: Тезисы докладов и сообщений. – Харьков, 1985. – С. 239-240.

22. Гранчак И. М. О порядке чтения курса истории южных и западных славян в условиях осуществления реформы / И. М. Гранчак // Великий Октябрь и зарубежные славянские страны: XI Всесоюзная научная конференция историков-славистов, 27-29 января 1988 г.: Тезисы докладов и сообщений / Под ред. Э. М. Загорульского, Д. Б. Мельцера. – Минск: Университетское, 1988. – С. 251-252.
23. Гранчак Иван Михайлович: [Некролог] // Український історичний журнал. – 2000. – № 3. – С. 158-159.
24. Гранчак І. М. Осередок освіти, науки, культури: Ужгородському державному університету – 50 років / І. М. Гранчак, О. Д. Довганич, В. Ю. Сливка, В. В. Туряниця. – Ужгород: Патент, 1995. – 196 с.
25. Гранчак І. М. Робітництва горде ім'я / І. Гранчак, Н. Міщенко, В. Пальок. – Ужгород: Карпати, 1976. – 189 с.
26. Гранчак І. М. Робітничий рух Угорщини. 1919-1925 / І. М. Гранчак. – Львів: Вид-во Львівського університету, 1968. – 224 с.
27. Дослідження історії соціально-економічного розвитку країн Центральної та Південно-Східної Європи: сучасний стан, проблеми, перспективи: Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 70-річчю доктора історичних наук, професора, заслуженого працівника освіти України Гранчака Івана Михайловича, 7 жовтня 1997 р. – Ужгород: Патент, 1998. – 434 с.
28. Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород: Гражда, 2007. – С. 103.
29. История Венгрии. – В 3-х т. – М.: Наука, 1972. – Т. III. – 966 с.
30. История городов и сел Украинской ССР. – В 26 т.: Закарпатская область. – К.: Глав. ред. УСЭ АН УССР, 1982. – 611 с.
31. Иван Гранчак (1927-2000) // Проблеми слов'язнознавства: Зб. наук. праць. – Львів, 2000. – Вип. 51. – С. 374.
32. Історія міст і сіл Української РСР. – В 26 т.: Закарпатська область. – К.: Голов. ред. УРЕ АН УРСР, 1969. – 786 с.
33. Історія південних і західних слов'ян: Допущено МВ і ССО УРСР як підручник для студентів істор. факультетів ун-тів / За ред. В. А. Жебокрицького, І. С. Дзюбка, А. Ф. Кізченка, І. М. Гранчака. – К., 1966. – 423 с.
34. Історія південних і західних слов'ян: Допущено МВ і ССО УРСР як підручник для студентів істор. факультетів вузів / За ред. І. М. Гранчака, А. Ф. Кізченка, В. П. Чорнія. – К., 1987. – 447 с.
35. Мандрик І. О. Корифеї історичної науки на Закарпатті: До 75-річчя від дня народження професора Івана Гранчака / І. О. Мандрик, М. В. Олашин // Новини Закарпаття. – 2002. – №№ 144-145, 5 жовтня. – С. 12.
36. Мандрик І. О. Усе його життя в історії: До 80-річчя від дня народження професора Івана Гранчака / І. О. Мандрик, М. В. Олашин // Новини Закарпаття. – 2007. – № 122, 23 жовтня. – С. 6.
37. Мандрик І. О. Патріарху закарпатської історичної науки професору Івану Гранчаку сьогодні виповнилося би 90 / І. О. Мандрик, М. В. Олашин // Новини Закарпаття. – 2017. – № 74, 7 жовтня. – С. 14.
38. Матеріали комплексної системи управління качеством подготовки специалистов (КСУКПС) УжГУ. – Ужгород: Патент, 1983. – 284 с.
39. Методичні поради по вивченню спецкурсів з наскрізною програмою спеціалізації для студентів III-IV курсів денного навчання історичного факультету / Авт.: І. М. Гранчак, І. О. Мандрик, Г. В. Павленко, Т. М. Сопко, В. І. Олаг, Г. В. Марченко. – Ужгород: Ротапринт УЖДУ, 1982. – 72 с.
40. Нариси історії Закарпаття. – Т. I: З найдавніших часів до 1918 року. – Ужгород, 1993. – 435 с.; Т. II: 1918-1945. – Ужгород, 1995. – 663 с.; Т. III: 1946-1991. – Ужгород, 2003. – 648 с.
41. Олашин М. В. Історичний факультет Ужгородського національного університету: Біобібліографічний довідник / М. В. Олашин. – Ужгород: Гражда, 2010. – С. 62-64.
42. Очерки новой и новейшей истории Венгрии. – М.: Изд-во социально-экономической литературы, 1963. – 415 с.
43. Памяти Ивана Михайловича Гранчака: [Некролог] // Славяноведение. – 2000. – № 4. – С. 124.
44. Професор Іван Гранчак: До 70-річчя від дня народження / Упоряд. і ред. М. І. Зимомря. – Ужгород: Патент, 1997. – 180 с.
45. Радянська енциклопедія історії України. – В 4-х т. – К.: АН УРСР, Головна редакція УРЕ, 1969. – Т. 1. – С. 454.
46. Українська РСР у радянсько-угорському співробітництві (1945-1970 рр.). – К.: Наукова думка, 1972. – 292 с.
47. Шляхом до щастя: Нариси історії Закарпаття. – Ужгород: Карпати, 1973. – 288 с.

РЕЗЮМЕ
ПАТРИАРХ ЗАКАРПАТСКОЙ ИСТОРИОГРАФИИ:
ШТРИХИ К ПОРТРЕТУ ПРОФЕССОРА ИВАНА ГРАНЧАКА

Мандрик И. А., Олашин Н. В. (Ужгород)

В статье раскрываются основные вехи жизненного пути профессора Ивана Гранчака. Показан его вклад в исследование отдельных вопросов новейшей истории Чехословакии и Венгрии, а также истории Закарпатья и Ужгородского университета. Раскрыта роль И. Гранчака в становлении международного сотрудничества УжНУ (УжГУ) со многими высшими учебными заведениями, в том числе зарубежными.

Ключевые слова: Иван Гранчак, Ужгородский университет, новейшая история Чехословакии и Венгрии, история Закарпатья, международное сотрудничество.

SUMMARY
PATRIARCH OF TRANSCARPATHIAN HISTORIOGRAPHY:
THE STROKES TO THE PORTRAIT OF PROFESSOR IVAN HRANCHAK

I. Mandryk, M. Olashyn (Uzhhorod)

The main milestones in the life of Professor Ivan Hrančak has been revealed in the article. There was demonstrated his contribution to the study of selected issues of modern history of Czechoslovakia and Hungary as well as the history of Transcarpathia and Uzhhorod University. His role in development of international cooperation of Uzhhorod National (State) University with many foreign educational institutions has been revealed.

Keywords: Ivan Hrančak, Uzhhorod University, modern history of Czechoslovakia and Hungary, history of Transcarpathia, international cooperation.

СПОГАДИ ПРО І. ГРАНЧАКА

Ольга Лемко

БАТЬКО ТАКИЙ, ЯКИМ ВІН БУВ

Цього року моєму батькові було би 90 років, але, на жаль, його вже давно немає між нами. Мені дуже важко писати про таку рідну мені людину. Проте вважаю, що певною мірою, мабуть, це є моїм обов'язком – сказати те, що інші оповісти не можуть. Я не історик за фахом і не можу оцінювати його науковий доробок, але, звертаючись до майбутніх дослідників, хочу нагадати, що він жив і працював у складний час, і дуже багато з того, що знаходив під час своїх архівних досліджень, аналізував і знав, не міг описувати й озвучувати, а деякі факти міг висвітлювати тільки в певному контексті. Але в колі рідних, під час наших поїздок Україною, зокрема Закарпаттям, він розповідав дуже багато. В мене складалося враження, що батько знав все і про всіх, із ним було цікаво. На жаль, більшість фактів, про які він тоді розповідав, стерлися з моєї пам'яті, залишилися тільки враження. Дуже шкоду, що не занотувувала його оповіді; не розумію, чому в часи, коли вже був магнітофон, не здалася записувати його слова. Особливо багато батько нам розповідав, коли працював над книжкою «Місто над Ужем», а на моє запитання, чому він це все не опише, він не відповів.

У цьому аспекті пригадую також розповідь

про його розмову з доцентом М. Лелекачем, який працював на історичному факультеті, коли батько ще був студентом, а потім молодим викладачем (про неї батько розповідав мені, коли я вже була дорослою). Питання стосувалося історії Закарпаття ще за часів Київської Русі (більш точно тепер сформулювати не можу). Батько запитав свого поважного колегу, де той знайшов документи, які підтверджують його думку щодо даного питання. Суть відповіді доцента М. Лелекача полягала в наступному: «Якщо тобі і твоїм рідним «засвітять вогні ГУЛАГу», ти знайдеш всі необхідні «ім» документи, і не потрібно тобі, Іване, цим цікавитися». Можливо, я занадто багато уваги приділила цьому аспекту, але пройде ще декілька десятків років, і новому поколінню важко буде зрозуміти ту атмосферу, яка панувала в радянські часи, та відповідно оцінювати діяльність людей, котрі жили і працювали в ту епоху.

Мабуть, перше питання, яке може зацікавити будь-якого дослідника: «Чому Іван Гранчак став істориком?». Відповім чітко і відразу – випадково. Ще під час навчання в сільській школі його вчитель (на прізвище Хома) звернув увагу на неабиякі математичні здібності свого учня. Батько народився